

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה

גליון מ"ז

[תש"ע]

שנה כ"ד

בעידן רעוא דרעוין פרשת עקב תשל"ה לפ"ק

בתורה"ק והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה וגו'. וצ"ב אומרו והיה ובבעה"ט עמד לבאר סמיכות פרשה זו לסוף הפרשה שלמעלה עיי"ש לדרכו בקודש. ונקדים לבאר דבר האמור (דברים כא, י) כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה"א בידך ושבת שביו, ובספרי אם עשית כל האמור בענין סוף שה' אלקיך נותנו בידך, ועמדו כל המפורשים שהרי עדיין לא נאמר כלום בענין. ונקדים עוד לפרש מאמר נעים זמירות ישראל (תהלים נג) מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר וגו' כל המזמור, ורבו הדקדוקים.

ויבואר דהנה ארו"ל (ברכות ס.) מאן דמפחד חטאה הוא דכתיב פחדו בציון חטאים, ואכן אצל צדיקי אמת ותלמידי הבעש"ט הקדושים זי"ע ועכ"י לא היה מושג של מורא בשר ודם, וכבחינה שנאמר לירמיה (ירמיה א, יח) ואני הנה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד ברזל וגו'. וכן שמעתי וראיתי אצל צדיקים ישישים שלא היו יראים משום נברא שבעולם, וכ"ק אאמו"ר שמע מזקה"ק בעל דברי חיים זי"ע שאינו ירא רק מהבוכ"ע לבדו. זקה"ק בישמח משה (הפטרת ראה) מביא מהעקידה שהירא מאלקים אין לו אלא יראה אחד מאחד ואין לו יראת הברואים, ונמצא הירא בלתי ירא והבלתי ירא הוא ירא, דמי שאינו ירא אלקים יש לו כמה יראות מכל הברואים, ופי' בזה הכתוב הן גור יגור פי' שיש לו כמה יראות היינו משום דאפס מאותי עיי"ש, וכן הביא בחובת הלבבות (שער אהבת ה' פ"ו) שספר אחד מן החסידים על אחד מהיראים שמצאו ישן באחד המדברות ואמר לו האינך ירא מן האריה שאתה ישן במקום הזה, אמר לו אני בוש מאלקים שיראנו ירא זולתו עיי"ש, והיינו דמי שיועד ומאמין שיש בורא עולם אשר בידו להמית ולהחיות להוריש ולהעשיר וכד"א (דה"א כט, יא) לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש, אין לו להתיירא אלא מהש"ת לבדו ולבקש ממנו שיהא בעזרו, כי אם ה' לי בעוזרי אני אראה בשנאי, ומכיון שה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם. ומי שירא מהברואים סימן מזה שאמונתו אינה שלימה וחסר לו יראת הבורא, או שהחטאים רודפים אחריו.

צדיקים הקדושים שקיימו בעצמם שויתי ה' לנגדי תמיד, ובכל עת היו דבוקים בבוכ"ע, לא היו יראים משום דבר, כי ידעו נאמנה שה' אתם

ורק ממנו ית"ש יש לבקש ומה לי להשתדל אצל זולתו, ואף בדרישה אצל רופאים כתב הרמב"ן (ויקרא כו, יא) מה חלק לרופאים בבית עושי רצון השם אחר שהבטיח וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך וכו' עיי"ש באריכות, (ובהלכה יש מובנה בזה והארכתי מזה כמ"פ ואכ"מ), היינו דמי שבוטח בה' באמת מה לו אצל הרופא, וכן היו כמה צדיקים קדושי עליון שלא דרשו כלל ברופאים, ואף אותם שהלכו אצל רופא לא עשו זאת אלא מחמת טעמים וענינים שהיה להם בזה, וד"ל.

בספרי גדולי תלמידי הבעש"ט מובא מעשה מהבעש"ט שפעם היה צריך לעבור בדחיפות את הנהר דניעסמער ולא היה שם ספינה, ופרש את המטפחת על המים ועמד עליה וכך עבר את הנהר, וכמובן שח"ו לחשוב שעשה זאת ע"י שמות וקבלה מעשיית אלא מתוך אמונה פשוטה, שהרי גם כשאני הולך על הארץ אין זאת אלא בכח אלוקי וברצונו ית"ש, וכי מה חילוק אצלו ית"ש אם אני הולך על הארץ או על המים. ואולם צריכים להיות במדרגה זו של אמונת אמת באופן שלא יתנוצץ בכחשבתו שום חשש על צד אחד מני אלף שהוא במקום סכנה.

זקה"ק מצאנו ז"ע נסע פעם בספינה ועשן את המקטרת (פייעק), ונשתממה המקטרת מידי קדשו ונפלה אל תוך הנהר, והמשיכו בדרכם ונסעו כמו שעה ארוכה עד שהגיעו למחוז הפצם, וכשעלו ליבשה ביקש זקה"ק לעשן, וכשאמרו לו שהמקטרת נפלה למים נענה ואמר: אז עם איז מיר באשעהרט וועל איך עם דא אויך געפינען, וכך הוה שמקטרת צפתה ועלתה שם והרכין את עצמו והרימה (ואני זכיתי לראות את המקטרת הלזו), וכפי הנראה היה לו אז ענין גדול לעשן, כי זקה"ק לא היה מרכין את עצמו לדבר הרשות. והנה לפום ריהטא נראה שעשה המופת שעשה אלישע כשהציף הברזל (מלכים ב, ו), אבל נראה ברור שזקה"ק לא כוון שום כוונות אלא מתוך אמונה פשוטה, וכפי דבריו אז עם איז מיר באשעהרט וכו', שאם חפץ ה' שיקטיר קטורת הלא אין שום חילוק אצל הכל יכול היכן המקטרת מונחת. ואין זה בגדר מטריח כלפי מעלה, כי אין בזה שום מירחא יתירה, דהלא גם כשמונחת כאן ומזוי ידו לקחתה אין זה אלא בכח השי"ת, ואין בדבר הזה יותר נס ממה שאדם חי ומדבר.

ובדרך זה יש ליישב דברי הרמ"א (או"ח סי' תרפ"ב סעיף א') שאם שכח על הנסים בברכה"ז כשמגיע להרחמן יאמר הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, והקשו עליו מהגמרא (ברכות ס.) שאין לבקש על מעשה נסים (עי' חכמת שלמה שם), ונראה דהנה שם בגמרא גופא יש לבאר דלאה עצמה איך ביקשה על מעשה נסים, וביאור בהקדם עוד לבאר דברי המדרש (שמו"ר פרשה ג') שא"ל הקב"ה למשה אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם, ומעמא בעי.

ונראה דהנה מי שדבוק בהשי"ת ויודע באמת שכל תנועה ותנועה היא מעשה אלקינו, ובכל מבטא שפתיו השי"ת מדבר מתוך גרונו שלולי זה הריהו כאלם, וכל פעולה נעשית ע"י אדון כל המעשים ב"ה וב"ש, ועד"ש (חולין 1:): אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, וכן מצינו (ערכין 10:): שאם הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתיים הוי בגדר יסורין, והאמונה פשוטה לפי דרך אמת שהורו לנו תלמידי הבעש"ט, ודלא כדעת קצת חוקרים שבמחילת כבודם לא זכו לדעת וסרו מהאמונה הפשוטה, ואמרו צדיקים שעגלה מליאה תבן הנוסעת לדרכה ונפל ממנה קש אחד, היה בהשגחה פרטית שדוקא קש זה יפול ובמקום זה דייקא. וגם כששומע דבריו של איזה עכו"ם היה זה בהשגחה שהוא צריך לשמוע דברים הללו. והנה מי שהוא במדריגה זו לא שייך אצלו גדר נם, שהרי יודע שכל תנועה ופעולה הם מעשי נסים מאתו ית"ש. ולפיכך כשרצה הקב"ה להוציא את ישראל מארץ מצרים, והם מפאת מעשיהם לא היו ראויים שישתנה הטבע בשבילם, היה מהצורך לשלוח את משה רבינו ע"ה שאצלו הלא היה הבדל בין כדרך הטבע לשלא כדרך הטבע, ויעוין בשו"ת חכם צבי (פי' י"ח) שנשאל ע"ד אחד שדרש שהאלקים והטבע הכל אחד, וקמו עליו עוררין, והשיב להם כי נכונה ידבר שהכל בהשגחה פרטית מאת האלקים עיי"ש באריכות, וזה היה מדרגת משה איש האלקים שידע שכל הטבע וכל העולם מלא אלקות ולית אתר פנוי מיניה ולא קיבל שום התפעלות מזה שהמטה נהפך לנחש כמאמר השי"ת וכן בקריעת ים סוף לא ראה יותר חידוש ממה שאדם רץ ובאמצע ריצתו עומד ונח. וז"ש אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם, כיון שאחר אינו במדרגתך ורואה הבדל בין דרך הטבע לשלא כדרך הטבע, וישראל אינם ראויים עכשיו לשנות בשבילם את מערכות הטבע, לכן אין בכחו של אחר לגאול אותם.

ואת'י שפיר בזה גם אצל לאה אמנו, שהיא היתה רשאה לבקש כיון שלא ראתה בה שום ענין משונה, שהרי גם מה שהקב"ה צר בתוך צורה ומטיפה סרוחה נוצר אדם שלא ברמ"ח אברים אין לזה הסבר על פי טבע, והיא מנפלאות תמים דיעות אי בצר ממנו ית"ש גם להחליף מבטן לבטן. אלא שלא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול, דמי שהפיכת זהב לעפר נחשב אצלו יותר רבותא ממה שהלילה נחלפת ליום בכל בוקר, הוא אינו רשאי לבקש על מעשה נסים, ואתי שפיר שאין ללמוד מלאה, ודו"ק.

ובהאמור מובן מה שמצינו (תענית כה). בר' חנינא בן דוסא שנתחלף לבתו כלי של שמן בכלי של חומץ ואמר לה בתי מאי איכפת לך מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק וכו' עיי"ש, ועמדו בזה דאיך נהנה מן האור והוא אסור ליהנות ממעשה נסים, (ומעין זה הביא הגה"ק מקאמארנא בנוצר חסד פ"ו במשנה אוהב את המקום וכו' אות ח', מעשה מהבעש"ט שתלמיד אחד הלך עמו למקוה בימי החורף

בעת קור גדול אשר מן נגות נמשך הגלד ועמד במקוה איזה שעות עד שהתחיל הנר לטפמף וליכבות, ואמר לו רבינו הנר מטפמף ליכבות, ואמר לו שיקח גלד מן הגג וידליק ומי שאמר לשמן וידליק יאמר לזה וידליק, וסופר התלמיד שהיה דולק והולך עד שהלך עמו לביתו אחר שעה ושתיים, וכשבא לבית נשאר מעט מים בידו, עיי"ש). אלא דאצל צדיקים לא היה המושג של מעשה נסים, וזה אחד מהיסודות של דרך הבעש"ט, שהרי הבורא ית"ש הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים וגם מה שהשמן דולק אינו אלא ע"י אשר הוא שח ויהי, וכמו שאמר לשמן וידלוק כך יאמר לחומץ וקרח וידלוק. ומי שהוא במדרגה זו על כרחך לא שייך אצלו גדר האיסור ליהנות ממעשי נסים, שהרי בכל דבר שבעולם הוא רואה נסי השי"ת ונפלאותיו וא"כ יאסר בהנאת העולם לגמרי, ומכיון שבע"כ הוא מותר ליהנות מן העוה"ז שפיר רשאי ליהנות גם ממעשי נסים כיון שאינו רואה כל הברל ביניהם. ורק אדם פשוט ומגושם שלפי השגתו רואה נסים שייך בו איסור זה.

ובן יש לתרץ מה שהקשו האחרונים לגבי נס דחנוכה היאך יצאו בשמן זה ידי חובת הדלקת המנורה, והא בעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל ואתו שמן נאסור משום אסור ליהנות ממעשי נסים. ברם התשובה על זה רמזו בדברי הפיימן הנרות הללו אנו מדליקין וכו' על ידי כהניך הקדושים, והם בגודל קדושתם ואמונתם לא ראו בכך שום פלא מיוחד, דכמו שדולק השמן מושך לילה אחת כך יכול לדלוק שמנים שנה במאמר השי"ת. ובספר החשמונאים (הגם שלא ידוע אם בר סמכא הוא) מסופר דכאשר גייסו עבדים רבים למלחמה גער בהם מתתיהו והלא הלא אין מעצור ביד ה' להושיע בין רב למעט, ושלה את כולם ויצאו רק הוא ובניו. וזה רמזו בשמו מתת-יהו היינו שידע שכל דבר שבעולם אינו אלא ממתת השי"ת, וכמו שאברהם ואליעזר הרגו שמנה מאות אלף איש כך יכולים הוא ובניו ללחום ביונים.

ועפ"ז יש לבאר דברי הפר"ח (ס"ה תר"ע) שכתב לתרץ קושיית הבית יוסף למה מדליקים בליל א' והא אז לא היה נס, ות' שמדליקים לזכר נצחון המלחמה, ועמדו עליו דלמה עושים זכר לזה בהדלקת נרות, אלא דלהורות נתן איך יצאו ידי חובתם בשמן ניסי וכו"ל, ולזה עושים זכר לנצחון המלחמה שהחשמונאים הקדושים יצאו מעטים כנגד רבים ולא ראו בכך שום ענין על מבעיי, כי האמינו וידעו שאין זקוקים רק לרצון אלוקי ואם ה' לי לא אירא מרכבות עם אשר סביב שתו עלי, וכי אם כל העולם יתהפך לאין ואפס בין רגע לחברתה האם בשביל כך יוגדל מעלת הבית"ש בעיני המאמין. וכיון שכן לא היה שייך בהם הך דאסור ליהנות ממעשה נסים כי לא ראו בזה ענין יוצא מהרגיל.

ובמו כן בנס דפורים לא הודגש כמגלת אסתר הרבותא והחידוש שעשה השי"ת נס ופלא להצלת עמו, וכשנתאספו להודות ולהלל ולספר על

הגם הגדול שנעשה להם, גם בתוך נוסח ההודאה (לפי גירסא אחת) לא הוזכר שעשית גם ופלא לעמך אלא ואתה ברחמיך הרבים הפרת עת עצתו וכו' ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, כי מרדכי ואסתר כגודל אמונתם ראו בזה ענין רגיל ומבעיי, דבשעה שחטאו ישראל לפני המקום נגזר עליהם וכשחזרו בתשובה נתבטלה הגזירה.

וְזָה יפורש דברי הגמרא (חולין קל"ט): המן מן התורה מנין המן העץ וכו' מרדכי מן התורה מנין דכתיב מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא עכ"ל, ותמוה הרמז בפסוק זה דייקא. ולדרכינו י"ל מרדכי מירא דכיא היינו שהיה טהור לב והאמין בה' באמונה זכה וברה, ומתוך כך לא היה כל המעשה אצלו כדבר פלא, כיון שאין ערוד ממית אלא החטא ממית (ברכות ל"ג), וכדחזינן שכל עיקר המיתה נתהווה בעולם ע"י חטא עץ הדעת, וגזירת המן היתה בעיניו כמו עץ הדעת, דכמו שבטעמו של נחש נגזרה מיתה כך ע"י שחטאו ישראל נגזרה גזירת המן, וכששבו לה' ממילא ניצולו ממיתה לחיים.

וְאֵתִי שפיר שאנו מבקשים הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו וכו', רצ"ל שנוכה להיות במדרגת אבותינו שלא קיבלו התפעלות מהנסים, כי ראו נסי השי"ת ונפלאותיו תמיד בכל עת, ותחיית המתים לא נחשב אצלם יותר רבותא מלידת עובר ומי שקיבל התפעלות כשיראה תחיית המתים סימן הוא שיש לו חסרון באמונה, ואנו מבקשים מהשי"ת שיחונן אותנו דיעה ויאר עינינו ויטהר מחשבותינו שנשיג ונראה הנסים ונפלאות שבכל עת ובכל רגע, וממילא לא יהיו מעשי הנסים אצלינו לרבותא, ובאופן כזה שפיר מותר לבקש על הנם, והבן.

וְרָגִיל אני לפרש את דבר הכתוב (שמות יד ל"א) ויושע ה' כיום ההוא את ישראל מיד מצרים וגו', שהכתוב מספר והולך מה היתה הישועה: וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים היינו שבעוד המצריים עומדים על שפת הים כבר ראו אותם בני ישראל כאילו מתו, דמיד שמשה אמר להם ה' ילחם לכם ואתם תחרישון נחשבו אצלם כפגרים מתים, וכל זאת מגודל אמונתם אמונה פשוטה בלי תחבולות ויאמינו בה' ובמשה עבדו, ומתוך כך, אז תיכף ומיד, ישיר משה ובני ישראל וגו', שכבר מאז נתיצבו וראו את ישועת ה' ואמרו שירה להשי"ת ולא היה אצלם שום חילוק אם כבר טובעו בים סוף או שעדיין יושבים על סוס פרעה.

וְזָה דבר הכתוב כי תצא למלחמה על אויביך, רצ"ל שתיכף בשעת יציאתך למלחמה יהא לך סמוך ובטוח שאתה על אויביך עליון על כל גוי הארץ וכאילו הם כבר נהרגים ומתים לפניך, וזאת כבודך אשר נתנו ה' אלקיך בידך והרי אצלו ית"ש אין הבדל בין גוי אחד לאלפים ורכבות, ושבת שביו שמכבר

כלומר שבעיניך הם כבר שבויים וכפותים תחתך עוד לפני צאתך למלחמה, ועל זה אמרו בספרי אם עשית כל האמור בענין היינו שבמחת בהשי"ת ולא עלה בלבך שום פחד ומורא ממה שראית סוס ורכב עם רב ממך, סוף שה' אלקיך נותנו בידך.

ובן מצינו ברוד המלך ע"ה שכשיצא גלית וכל איש נסו מפניו וייראו מאוד, והוא הלך לקראתו עם חמשה חלוקי אבנים שבחר מן הנחל (שמו"א י"ז) ובוזה"ק (בפרשתן דף רעב.) דא ק"ש ה' אבנין דקירטא שמע ישראל ה' אלקינו ה' וכו', ויש בה סודי סודות, ובפשטות י"ל שיצא לקראתו מתוך אמונה פשוטה בה' אלקינו ה' אחד כי לא בחרב ובחנית יהושיע ה' כי לה' המלחמה ואין הוא זקוק לכלי קרב ותכסיסי מלחמה ופתח בבקשה להשי"ת רשע זה עומד ומחרף מערבות אלקים חיים אנא קח ממנו את חיותו, והלך בגודל אמונתו בהשי"ת, ה' אבנים דקריאת שמע שבעזרתו ית"ש אוכל לכבש את הערל הזה גם ע"י חמש אבנים קטנים, וכאמרו (תהלים קיח, ז) ה' לי בעוזרי ואני אראה בשנאי רצ"ל שהרי גם כשיש אנשים שעומדים לעזר ומגן לי זקוק אני להשי"ת שהיא ה' לי והרי אצלו ית"ש אין נפקותא כלל אם יש לי עוזרים או שונאים, וכיון שכן בטוח אני אשר אראה בשנאי, ולכן טוב לחסות בה' וגו'. ובאמת היה אפשר הדבר בלי אבנים כלל, אלא שרצה השי"ת להראות שעל ידי דוד היתה הישועה.

ועד"ז אמר מזמור לדוד ה' רועי, רצ"ל גם כשהלחם מונח כבר על השולחן הלא אין ביכולתי להושיט ידי לקחתו אלא בעזר ה' רועי, וכיון שכן אני לגמרי משליך יחבי עליו אשר לא אחסר מזון לעולם ועד, שאף אם ביתי ריק מכל הרי ממנו ית"ש לא חסר מאומה וברצונו ית"ש יבא הלחם אלי מכל קצוי תבל. נפשי ישובב ינחני במעגלי צדק למען שמו, ואז, גם כי אלך בנאי צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי, שהרי בין כך זקוק אני לעזרתך, שבטך ומשענתך המה ינחמוני, ולכן בטוח אני אשר גם כי אלך בנאי צלמות תערוך לפני שולחן נגד צוררי וגו', שיהא ה' לי בעוזרי ואני אראה בשנאי שאזכה לראות ושמחה במפלתם, וכאמור (שם צא) יפול מצדך אלף ורכבה מימינך אליך לא יגש רק בעיניך תביט ושלומת רשעים תראה, שהשי"ת אוהב את הצדיק ורוצה להנאותו ולכן אינו מסלק תומי" את חיובתו של הרשע כדי שישמח צדיק וחזה נקם, כי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו כי ידע שמי שהוא יודע רק הבוית"ש אשר הוא לבדו עושה כל המעשים, ואינו חושש כלל לדברי הגויים והפחדותיהם. ומסיים המזמור אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי, וזאת כאשר ושכתי בבית ה' לאורך ימים ולא אחמא, או אז אראה בעלילי אשר אך טוב וחסד ירדפוני ולא יחסר לי דבר וזה תורת אמת.

והנה איני מדבר מכופרים ומשומדים חסרי לב המה ערב רב אלא מבני א' חי הקדושים, שירא אני לומר, ובודאי שכל זה נגרם מחמת אורך הגלות כי

חוששני מאוד שחסר אצלם נקודת האמונה, כשחיו תלמידי הבעש"ט הקדושים האירו והכניסו בלבות בני ישראל אמונה אמיתית בהשי"ת ולא היו יראים ומפחדים משום דבר וכשמתבוננים על בני דורנו רואים איך שהדעת מטומטם, גלוי וידוע להשי"ת שכל אחד מאמין ואומר שמע ישראל וגו' אני מאמין וכו' אבל דא עקא שחסר להם נקודת הדעת מאת החונן לאדם דעת ומה גם שיש הרבה תלמידים שלא שימשו כל צרכן ומטעים את בנא"ח בדרכים עקלקלות עד ששוכחים לגמרי את מעמדם. וכפי שמרכים בפעולות הם מוסיפים להביא אסון על נפשם, וכמ"ש (ברכות ט). יסורים בעי ההוא גברא לאתויי על נפשיה דכתיב כי פחד פחדתי ויאתינו ואשר יגורתי יבא לי, וכפי שביאר הרמב"ם במורה שההשגחה לפי ערך הדביקות וכד"א (דברים ה, ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום.

וסיבת כל הצרות הוא מה שתולים הכל במטעיות, כששומעים דבר מאיזה עכו"ם מתחילים לטכס עצות, כשמצמנן הולך מיד אצל רופא, וכל עניניו ועסקיו הם בלי אמונה, ואם יחשוב חשבונו של עולם ויתבונן בעצמו היטב בלי משוא פנים יראה נכוחה שהרכה חסר לו מהאמונה פשוטה ועיקרי אמונה אשר בלעדם לא יתכן להיות יהודי, ודין גרמא שנתגברו הצרות כל כך באופן שכמוה לא נהייתה מיום בורא ה"א אדם על האדמה, כי צדיק באמונתו יחיה (חבקוק ב, ד), כשחסר נקודת האמונה נפגם מקור חיותו ח"ו.

ויש לרמוז זאת באורז"ל (פומה מט) אין שואל ואין דורש ואין מבקש על מי לנו להשען על אבינו שבשמים, כלומר הלא תתבונן ותראה את צרת הדור באופן בלתי מובן, שלא רק רשע אחד עומד לנגדם אלא כל העולם ממזרח למערב ומדרום לצפון, ומתוך מליוני אומות העולם אין אף אחד שיהא דורש טוב עליהם וישאלו כי מה עול נמצא בעם ישראל שיהא כל כך מוכים ולוקים אין שואל ואין דורש ואין מבקש עליהם, הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב, והסיבה לכך היא, על מי לנו להשען על אבינו שבשמים, שאלמלי היינו בוטחים בהשי"ת ויושבים ומצפים לקיום הייעוד של כי אעשה כלה בכל הגויים (ירמיה ל, יא), כי אז לא באה עלינו הצרה הזאת כי במדה שאדם מודד בה מודדין לו (מגילה יב:)

ומצינו בחזקיה מלך יהודה (שירא אני להזכיר את שמו) שאמר אני אין בי כח לא להרוג ולא לרדוף ולא לומר שירה אלא אני ישן על מטתי ואתה עושה (פתיחתא דאי"ר). וכאשר גזו ספר הרפואות הודו לו חכמים כי טוב וכשר הדבר כדי שישמו בני ישראל מבטחם בא' מלך רופא נאמן ורחמן, ואילו כשקצץ דלתות היכל ושגרם למלך אשור לא הודו לו (ברכות י:), ואף שהיו לו בזה הרבה סודות וטעמים מכל מקום לא הודו לו כי פשוטי עם לא יבינו זאת

ויחשבו שהוא משתדל ע"פ מבעיות. ובעת צרה ליעקב על כל אחד לפתוח ספר תהלים ולבכות להשי"ת ולהתחנן ולבקש בתפלת י"ח עד מתי לא תרחם ציון, שזה הדבר היחידי שיהודי יכול לעשות וכל פעולה אחרת תביא רק הרס וחורבן בעקבותיה.

ו**דבר** זה נראה בנבואה לרבקה אמנו ע"ה כאשר התרוצצו הבנים בקרבה, דכשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכת לצאת וכו', ותלך לדרוש את ה' וגילו לה אז את העתיד להיות עד סוף כל הדורות ויאמר ה' לה שני גויים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו, שצריכים להיות נפרדים, הקול קול יעקב והידיים ידי עשו, ועי"ש יעקב ירוץ לבתי כנסיות ובתי מדרשות לבקש בקולו יהא מפלה לעשיו. ולאום מלאום יאמץ, שעשו יקבל אומץ והתגברות מהלאום של יעקב באם הם לא יידעו חובת הדבר של ממעיך יפרדו אלא יעסקו בשתדלנות אצל הגויים וכפי שנרמזו בלידתו וידו אוהבת בעקב עשיו, וזה היה כל סיבת האסון בשעת החורבן שהבריונים לקחו והשתמשו עם הידיים ידי עשו, ולא ידעו אשר כשאני לעצמי מה אני (השי"ת החונן חנם ימחול להם, ומן הסתם כבר היה להם תיקון), ועי"ז אנו נתונים בגולה עד היום הזה. ואיאת מאריה"ק שהגאולה תהיה מהשם א"ד, וב' פעמים א"ד במילואים בגי' תרע"א, ועם עוד ס"ה עולה תשל"ו, ובסוד הכתוב וה' בהיכל קדשו וגו', וז"ש ולאום מלא"ם בגי' תרע"א יאמץ, שע"י שהבריונים יעשו מלחמה עם נירון קיסר מזרעיה דעשו יהא לו אומץ ותוקף על התרע"א שנים, ויוסיפו לו עוד ס"ה על תשל"ו, ואחר כך יהא ורב יעבוד צעיר שעשיו הרשע יוכנע ליעקב. (א"ה, עיון שפע חיים ח"ב עמוד קמו בהג"ה שבשולי הגליון).

ו**בעת** כזאת חובת השעה היא שאיש לרעהו יאמר חזק באמונת ה', שלא נניח לבלבל את המוח אף לרגע אחת ע"י נביאי השקר של הערב רב רח"ל. ואיאת מהקדוש מוהר"ש אסטראפלער (הובא במדבר קדמות מערכת המ"ם) שכל הגאולות הם מאותיות מנצפ"ך והגאולה העתידה תהיה מאות צ', וזה מכנ"ף הארץ זמירות שמענו שמאותיות אלו כבר היו הגאולות, צבי לצדי"ק שאנו משתוקקים ומצפים לגאולה שמאות צ', עכד"ק. ותיקון אות צדיק היא ע"י אמונה וכד"א וצדיק באמונתו יחיה, ולכן יש כעת נסיונות גדולות כל כך עד שיכולים לטעות ולומר נגד האמונה הקדושה ובקשתי להשי"ת שירחם עלינו ויחון אותנו דעת שבכל רגע נוכל להתחזק באמונה הקדושה.

ו**העיקר** שלא להיות שרוי בפחד ועצבות ומרה שחורה ח"ו, אלא להתחזק בשמחה ותקוה כי קרובה ישועתי לבא, ולשמוח בכל יום שעובר על שעוזר השי"ת ואנו מתקרבים לישועת ה' בגאולה השלימה. וכמו שמסופר על הרה"ק מאפטא זי"ע שהתאכסן פעם בבית איש אחד, וכששמע את קול השעון

נתרגש ושאל של מי זה, והשיב לו הבעה"ב שזה היה של רבה"ק מלובלין זי"ע, ואמר שבדרך כלל דפיקת השעון מעורר צער ותוגה על שעברה שעה נוספת ועדיין לא נושענו, שונה הדבר בשעון הלז שמעורר שמחה ומבשר כי נתקרבו בעוד שעה אחת לקראת הגאולה. כל אחד זקוק לישועה ברוחניות ובגשמיות, וכבר כשל כח הסבל ושבת אני את המתים וגו' אבל חובה עלינו להתחזק ולשמוח על שבוערת השי"ת ימות המשיח מתקרבים ובאים וכמו שבני ישראל אמרו שירה על תשועת ה' עוד בהיותם על שפת הים.

וזו דבר הכתוב: והיה אין והיה אלא לשון שמחה, עקב בשעת עקבתא דמשיחא כשתהיה נתון למרדם ומרמס בבזיון ושפלות, כי שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו, לא תהא ירך אוהזת בעקב עשיו אלא לכך יהיה מלא שמחה בבטחון על השי"ת, תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם, שתלמוד תורה ותעשה מצוות וזולת זה לא תעשה מאומה, ורק תשפוך שיח לפני השי"ת שיחום וירחם עליך, או אז, ושמר ה"א לך את הברית ואת החסד וגו'.

ואסמך לה לסוף פרשה דלעיל: ושמרת את המצוה וגו' אשר אנכי מצוך היום לעשותם, ודרז"ל (עירובין כב.) היום לעשותם ומחר לקבל שכרם, ואתנה בה סימנא מתי יגיע הזמן של אותו מחר יום שכולו ארוך יום שכולו טוב, כשתראה שהצדיקים יהיו מלאי שמחה ותקוה וכל דאגתם נתונה רק על עסק התורה והמצוה להתפלל וללמוד להשי"ת, אז תדע כי עת לחננה כי בא מועד, דבזמן שהקול קול יעקב אין הידים ידי עשו שולטות (עי' ב"ר פרשה ס"ה) ושמר ה"א לך את ה' הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך וגו'.

ויעזור השי"ת הכל יכול הלא אתה יודע הכל בארץ מצרים שחסרו הרבה שנים היו זקוקים לכוחות גדולים שיהא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות, אבל עכשיו שצריכים רק למהר באיזה שעות בניקל יכולים לפעול זאת, וצריכים רק לראות ולהשתדל שיהא ושמרתם ועשיתם אותם. כבר הגיע יום ט"ו באב ועל כל יהודי לקיים בעצמו קומי רוני כלילה, ללמוד כלילה תורת אמת ולהשכים בבוקר לעסוק בתורה, וביותר החובה מוטלת על בחורי הישיבה ואברכי הכולל שישבו יומם ולילה בביהמ"ד כי קרובה שנת ישועתינו, אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר ועל ידי זה המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעורר. ויעזור השי"ת וירחם על כל ישראל מזרע אברהם יצחק ויעקב, שהחודש הזה יהא סוף וקץ לכל צרותינו תחלה וראש לפדיון נפשנו, וניגאל גאולת עולם בב"א.

בשלה"ט ליל שב"ק פרשת עקב תשל"א

וזכרת את כל הדרך וגו', לדעת את אשר בלבבך התשמר מצותיו אם לא (ה, ב). יל"ד למה נכתב מצותו חסר, והקרי הוא מצותיו. עוד צ"ב מ"ש את אשר בלבבך, וכי המצוות תלויים בלב והלא בעשיה תליא.

ונראה עפמ"ש בנועם אלימלך עה"פ ותצחק שרה, כי הצדיק צריך לקדש עצמו כ"כ ולהכיר נפלאות וגדולות הבורא ב"ה, עד שיבא למדרגה כזו שגם אם יראה איזה פלא לא יפליא בעיניו לחידוש גדול נגד נפלאות הבורא יתעלה, שבידו לעשות פלא פלאות יותר ויותר עד אין קץ, ונמצא מה שמתפלא על פלא הוא מיעוט קילום המקום ב"ה. והו' ותצחק שרה, לשון שמחה, שהיתה משמחת על גודל הפלא, ויאמר ה' למה זה צחקה שרה היפלא מה' דבר, ותכחש שרה לאמר לא צחקתי כי יראה, דהיינו שלא הי' לשחוק בעיני אלא שמחה, ויאמר לא כי צחקת, ר"ל גם השמחה שהיית משמחת נחשב לשחוק והיתול, כי אין זה חידוש לפניו ית"ש וכאלו סיימתינהו לשבחא דמרא, ואין זה דרך הצדיק עכתד"ק.

ובאמת יש להבין מה עשתה מחשבה כזאת שיהא בה פגם, הלא אין זה בכח האדם לעצור מחשבותיו שלא יעלו כלל על לבו. אלא ההענין הוא שצדיק העובד את השי"ת וקנה שלימות בנפשו, הרי הוא שולט על לבו שלא יעלו על דעתו שום מחשבה שאינה ברצון הקב"ה, והוא דוגמת ב' כלים האחד נקי מכל פסולת ושיירי מאכל והשני דבוק בו מיני פסולת של המאכל, והזבובים ילכו להכלי המלוכלך ואל הכלי הנקי לא יגשו כלל, כמו"כ הצדיק שהוא נקי מכל פסולת לא יגשו אליו החיצונים להחטיאו אפי' בשמין של מחשבה שאינה לרצון השי"ת.

והנה כתב עוד בנוע"א פר' יתרו עה"פ וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי ה' אלקיך, דע"י התורה בא האדם לידי דביקות, והו' את כל הדברים אמר בשביל אנכי ה' אלקיך הוא הדביקות והאמונה. ומטעם זה נקטו כמה מהפוסקים (שאפי' על מצוה דרבנן מותר למסור נפשו, ודלא כהרמב"ם (יסוה"ת פ"ה, ה"א) שרק על ג' עבירות, כי כך דרכו של יצה"ר היום אומר לך עשה כך ומחר אומר לך עשה כך עד שאומר לך עבוד ע"ז והולך ועובד (שבת קה:), ואלמלי לא הכשילו קודם באיסור דרבנן לא הי' יכול לו, ונמצא שכל המצוות הם תכלית לאנכי ולא יהי' לך.

וז"ש לדעת את אשר בלבבך, היינו שיהי' לך נקי ושלם בלי פגם של הרהור רע, ובוה תליא התשמור מצותיו אם לא. ועוד יותר כי בזה תליא ג"כ אם תשמור מצותו הידוע, היינו המצווה שצווה הקב"ה בעצמו דאנכי ולא יהי'

לך מפי הגבורה שמענו, וכמ"ש הכה"ג דאנכי אינה מצוה בפ"ע, כי אין ציווי בלי מצוה, והכי פירושו אם תהא נכשל ח"ו אפי' בדבר הקל שבקלים אתה עלול ח"ו לעבור אף על זאת, כי היום אומר לך עשה כך וכו', ולזה לנסותך לדעת את אשר בלבבך אם הוא נקי ושלם עם ה' ולבו נכון עמו, והבן.

בסעודת היום שב"ק פר' עקב תשל"א

וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסרך (ה, ה). י"ל
 על פי מה שידוע פי' הבעש"ט הקדוש זי"ע עה"פ ה' צלך, דהענין שכביכול ה' הוא כצל הזה הנוטה אחרי האדם לכל אשר יפנה, כן השי"ת כביכול נוטה עצמו אחרי האדם כפי האיתערותא שעולה ממנו, ובאיזה מדה שהאדם מתנהג א"ע כך הקב"ה מתנהג עמו, דאם הולך בדרך ענוים אזי גם הקב"ה מצמצם א"ע כביכול ע"ד אשכון את דכא (ישעיה נ, טו; סוטה ה). וממלא רצונו, וגם להיפך ח"ו עכ"ק (וכ"ה גם במדרש מובא בעבוה"ק הקדמון להר"מ בן גבאי).

והוא ענין מאז"ל במדה שאדם מודד בה מודדין לו (מגילה יב), ולכאורה לפי"ז
 יקשה כשרואים צדיק ורע לו ורשע וטוב לו. ואפ"ל כמבואר בשו"ע (יור"ד פ"ה רמ"ה ס"ג) שלא יכה המלמד את תלמידו מכת אויב וכשבט ובמקל אלא ברצועה קטנה ע"ש, שצריך להיות רחמן, אבל לפעמים יש להעיר ולהכות קצת כדי להיטיב דרכיו, דאם האדם הוא טוב מזוג ונוח מטבעו, וכשרואה את בנו או תלמידו מתרשל בלימודו ובמעשים טובים ואפ"ה אין הוא מעיר לו במוסר ואזהרות כלל ומעלים עין ממעשיו, לאדם כזה הקב"ה ג"כ מעלים עין ממעשיו כביכול ומעניק לו מטוב הארץ, בבחי' משלם לשונאיו אל פניו וגו' (דברים ג, י). ולעומת זה מי שהוא כמזוגו כעסן ובלתי רחמן ואפילו שמכוון לש"ש ומכה בנו ותלמידו במכת אויב ואכזרי, מ"מ הקב"ה מתנהג עמו כפי מעשיו, וגם עמו מחמרים מן השמים ונענש על כל דבר פשע וחטא כל דהו, ואז צדיק ורע לו. וע"כ דרך הראוי הוא הממוצע, והוא שביל הזהב אשר נוח הוא לבריות, ומ"מ עת לכל דבר ולפעמים צריכין למחות ולהוכיח בשער, ולאדם כזה כך היא המדה מהקב"ה במדה שמוודד בה מודדין לו.

זו"ש וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו, פי' כשם שהוא מייסר את בנו אם רב ואם מעט, ה' אלקיך מייסרך באותה מדה, יש שמייסרך במדה"ר בחי' הוי', ויש שבמדה"ד בחי' אלקים, וז"ש ה' אלקיך מייסרך, כענין מש"ל ה' צלך והבן.

ויעזרנו השי"ת ע"ד כבוד שמו ית' להאיר עלינו מאור פני מלך חיים מחי החיים ב"ה וב"ש, לגאלינו גאולת עולם בב"א.

גליון זה נדבת
בנשיק הרב חיים הלוי זילבערמאן הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבן משה נ"י
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר דוד מאשינסקי הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבן ישראל חיים נ"י
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר ידמי" שווארץ הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת שינדל שתחי'
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר יצחק יהודה גאמבא הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת פרידל גיטל שתחי'
למז"ט ובשטומ"צ

מכון להוצאת דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה
שע"י איגוד חסידי צאנז
718.431.1055